

Oltár a trón II.

Jacek Bartyzel

23. októbra 2019 ✚ **Politika**

Modely vzťahov

Ideálny vzťah medzi cirkevnou a politickou spoločnosťou sa nazýva podľa Gelázia I., pápeža v rokoch 492 – 496, “gelaziánsky” alebo tiež teória “dvoch mečov” (duchovného a sekulárneho). Oblasť kompetencií oboch „mečov“ pápež špecifikoval vo *Štvrtom traktáte*:

„Lebo Kristus, ktorý pamätá na ľudskú slabosť, svojím nádherným ustanovením zameraným na spásu svojich nasledovníkov, tak rozdelil funkcie týchto vlád, že každej prideliť oblasť pôsobenia a osobitnú dôstojnosť, pretože chcel, aby jeho nasledovníci dosiahli spásu vďaka pokore a nepodľahli domýšľavosti, ale aby aj kresťanskí cisári potrebovali kňazov s ohľadom na večný život a kňazi zasa dodržiavali cisárске nariadenia v pozemských záležitostiach; aby duchovná aktivita nebola vystavená nátlakom, pretože: Boží vojak sa nemieša do záležitostí všedného života (2 Tim 2, 4) a naopak, aby ten, kto sa zaoberá svetskými vecami, nevyvolával dojem, že chce riadiť božské veci a aby obidve strany pri plnení svojich funkcií zostali skromné, aby ani jedna nemala ambíciu zmocniť sa obidvoch funkcií, ale aby kompetencie boli prispôsobené špecifickej povahe ich aktivity.“

História – aj história Christianitas – však ukazuje, že táto teoreticky dokonalá teória podliehala rôznym praktickým deformáciám a nesprávnym interpretáciám. S pozoruhodnou presnosťou ich opísal španielsky tradicionalista Juan Vázquez de Mella (1861-1928), ktorý rozlišoval štyri modely vzťahu medzi Cirkvou a štátom:

1. césaropapizmus spočívajúci v podrobení duchovného (*sacerdotium*) politickým (*regnum*), nominálne síce kresťanským, ale fakticky pohanským;
2. štátny ateizmus liberálneho a demokratického štátu;
3. hierokracia, čiže zmocnenie sa sféry sekulárnej moci (*potestas*) kňazmi;
4. kresťanský štát (*estado cristiano*) realizujúci katolícku jednotu národa v duchu svojich zákonov i v etickom správaní, ale suverénny a autonómny vo sfére svojich kompetencií zahrňujúcich prirodzený i verejný poriadok.

Správny (a “gelaziánsky”) je, samozrejme, iba štvrtý model, pretože hrozbou nie je len pohanstvo a ateizmus, ale aj potláčanie prirodzeného poriadku, ktorý je takisto Bohom ustanovený a požadovaný.

Taktiež štát musí byť podriadený katolíckej viere a morálke, ale nie kléru a pozitívnemu cirkevnému právu. Vo vzťahoch medzi Cirkvou a štátom treba vylúčiť obidve možnosti vzájomného oddelenia – pretože to by znamenalo štátny ateizmus – či pohltienie vo vzájomne škodlivom vzťahu. Medzi Cirkvou a štátom má vládnuť duchovná a morálna (ale nie administratívna) jednota; “obežné dráhy”, po ktorých krúžia obe tieto spoločenstvá pochádzajúce od Boha, sú odlišné, ale princíp ich činnosti – služba Bohu a uskutočňovanie

Jeho zákona na zemi – je identický. Pokiaľ fungujú podľa tohto princípu, prirodzený a nadprirodzený poriadok, rozum a viera, nielenže sa navzájom neničia, ale sa vzájomne dopĺňajú v nádhernej harmónii.

Vzťah Cirkvi a štátu chápe Vázquez de Mella aj z hľadiska typov suverenity, ktorá náleží obidvom týmto orgánom, ktoré si ale netreba zamieňať. Štátu prislúcha politická suverenita (*soberanía política*) ponímaná ako zavádzanie poriadku do nestability vecí, ochrana bezpečnosti a osobného majetku členov spoločnosti, ako aj ich nasmerovanie na realizáciu spoločných cieľov. Cirkev je na druhej strane depozitárom duchovnej suverenity (*soberanía espiritual*), ktorú jej dal Božský Zakladateľ, týkajúcej sa konečného cieľa človeka. Treba ju chápať ako právo, ktoré bezprostredne ovplyvňuje spoločnosť i štát, najmä prostredníctvom dohľadu Cirkvi nad vzdelávaním a kultúrou. Nemožno tolerovať verejnú heterodoxiu, ktorá ničí náboženskú jednotu kresťanskej spoločnosti, pretože iba prostredníctvom katolicizmu – tejto *knihy všetkých ľudských modalít* – je možná najvyššia duchovná a morálna jednota ľudí vytvárajúca tradíciu odovzdávanú z generácie na generáciu.

Zdroj: wikipedia.com

Ani sakrálny ani sekulárny

Koncepcia kresťanského štátu však nie je postulátom “klerikálneho” štátu, ktorý je zmiešaním politickej a cirkevnej hierarchie. Nie je ani “sakrálnym” štátom, ktorý je charakteristický pre tzv. sakrálnu civilizáciu (napríklad brahmanská, židovská či arabská) v zmysle, v akom ich chápal Feliks Koneczny (1861-1949) – pretože nesakralizuje všetky ľudské činnosti, iba pár najdôležitejších inštitúcií, ako je manželstvo. Naproti tomu je štátom náboženským a súčasne aj naozaj „laickým“, ale v stavovom zmysle ako laický štát, ktorý je odlišný od duchovného, nie v zmysle ideologickom, ktorý je totožný so sekularizmom.

Význam pojmu „kresťanský štát“ vychádza z faktu existencie Boha a ním ustanovenej Cirkvi; je vyvodením záverov z metafyziky bytia uznávajúcej pravdu o reálnom osobnom Bohu, ktorého existencia vyžaduje integrálny ľudský vzťah k Nemu i k princípom prirodzeného zákona. Postulát tzv. svetonázorovej neutrality štátu – aj keď odmieta agresívny protináboženský “laicizmus” (*laïcisme*) podľa francúzskeho vzoru “republikánstva”, pretože požaduje iba miernejšiu “laicitu” (*laïcité*) – je prípadom ignorancie, pretože každý štát, najmä vo svojej legislatívnej činnosti nutne vychádza z určitých rozhodnutí (morálnych, právnych, ideologických atď.), ktoré nie sú a nemôžu byť “axiologicky neutrálne”.

Náboženský (katolícky) charakter štátu však nevylučuje, ba ani neumenšuje toleranciu voči súkromnému kultu inovercov, či voči neveriacim nevyznávajúcim nijaké náboženstvo. Štát nemôže vstupovať do svedomia ľudí, ale aj vnímanie štátu ako súčtu izolovaných jednotlivcov je ťažkým omylom filozofického a spoločenského nominalizmu, ktorý nevidí vzájomné vzťahy v spoločnosti tvoriacej štát.

Často z kontextu vytrhávaná Kristova veta o kráľovstve, ktoré *nie je z tohto sveta*, neospravedlňuje názor, že Jeho kraľovanie sa netýka pozemského života, ale znamená iba to, že zámerom Božského Spasiteľa nebolo ustanoviť na zemi teokratický štát, ktorý by On sám bezprostredne riadil. Ako uvádza tomistický filozof politiky Frederick D. Wilhelmsen (1923-1996), cieľom duchovnej vlády Cirkvi je viesť ľudí k spáse, zatiaľ čo cieľom ľudskej vlády je viesť ľudí k pozemskému šťastiu v rozsahu, v akom je to v tomto slzavom údolí dosiahnuteľné.

„Cirkev nie je politický poriadok a politický poriadok nie je Cirkev, ale politický poriadok musí byť postavený na morálnych zásadách ohlasovaných Cirkvou, ktorej hlavou je Kristus.“ (Los saberes políticos (Ciencia, Filosofía y Teología Políticas), Barcelona 2006, s.).

I. časť: <http://christianitas.sk/oltar-a-tron-i/>

III. časť: <http://christianitas.sk/oltar-a-tron-iii/>

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/oltar-a-tron-ii/>